

OLÁH JÁNOS

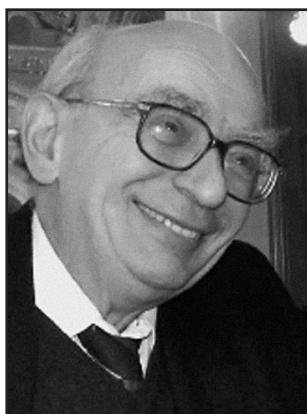
Ferenczi László búcsúztatása

Nemcsak a Magyar Írószövetség és a magam nevében veszek búcsút tőled, folyóiratunk szerzőjétől, hanem egy egész írógeneráció, a hetvenesek láthatatlan nemzedékének nevében is. Néhány hét alatt hárman is eltávoztatok közülünk. Először Csűrös Miklós, aztán Barabás Zoltán, a nagyváradi költő halálhírét hozta a világháló, és nemrég a tiédet. Tűzvonalban állunk. Ha mi, ideiglenes túlélők szeretnénk is megfélemlíteni róla, a halálhírek nem engedik: úgy kopognak körülöttünk, mint annak idején a véletlen utcát sorozó szovjet tankok golyói '56-ban.

Kevés embert ismertem, aki olyan otthonosan mozgott volna az irodalom – tágabb értelemben véve a szót, a szellem – világában, mint te. És nemcsak a magyar, a francia, de még jó néhány európai irodalom közegében. Nemcsak te fogadtad be a feléd áradó irodalmi impulzusokat, de ez az irodalmi közeg is befogadott téged. Olyan bennfentes, pontosabban szólva beavatott irodalmár voltál, amilyené csakis tudós ember válhat, de olyan tudós, aki a lelke mélyén költő. Aki egyszerre tud közel hajolni bármihez, ugyanakkor távolságot tartani is tőle.

A fölényes tudás, amely a szavak, a nyelv, a nyelvek által áthatott szellemi létezés világához kötött, sokakkal ellentétben nálad nem gögöt, hanem fölényes önmérsékletet szült. Miközben kritikáid, tanulmányaid – a legnevezetesebbek Voltaire-ről, Illyésről – sorra jelentek meg, költőként „nyugodtan” írtál az asztalfióknak, önmagadnak és az Istennek – ahogyan azt nemrég bevallottad. Nem volt, hogy a saját szavaidat idézzem, publikációs éhséged. „Bizonyos értelemben elefántcsonttoronyból nézem a világot – írtad *Egy barátság margójára* című vallomásodban –, vágyaim, ambícióim, terveim a magam számára nincsenek. Vannak, voltak – és bizonyára lesznek is – nagyon tevékeny és jól dolgozó hetvenesek, magam is többet ismertem közülük, barátaim is voltak. Én nem tartozom közéjük.” Mégis az említett vallomás egybekötve az *Egy betegség anatómiájával*, valamint a 74 című, az 1956 és 2010 közötti időszak versterméséből készült válogatás ekkor jelent meg. Mindkét könyv számvetés a múlttal, a betegséggel, és készülőd-

dés a halállal való találkozásra, amely talán, ahogyan ezt egy versben némi iróniával feltételezted, lehet, hogy mégis elkerül: „Tudom, hogy eljön, mégsem hihetem, / annyit voltam köztetek idegen, emberek, / hogy talán a halál is elkerül.” Ahogy elkerült '56-ban – sokunkat igen, sokunkat nem. S akiket elkerült, azokban is sosem gyógyuló sebet hagyott. Ez maradt utána: „Agyonlőtt ifjak, elfojtott remény, / Megszakadt csók, széttört költemény.” És a következő: „Az évek rokkáján font fonál / nyakadon hurokká összeáll.”

Ferenczi László (1937–2015)

De nem akartad sajnáltatni magadat. „Mindenféle önsajnálát bosszant. A magamé – írtad – különösen. Matuzsálemi kort értem meg. (...) Gyönyörű dolgokban volt részem. (...) Túléltem Hitlert és Sztálint, láttam testet öltött csodákat.” A pillanat kifogyhatatlan csodáit annál kápráztatóbbnak láttad, minél jobban fogyatkoztak körülötted a még átélhető pillantok. Akartad „látva látni a nyereséget is, / nemcsak, mi örökre elveszett.” Megöregedtél, megöregedtünk, de ez téged nem keserűsre, panasra ingerelt. Némi önelégültséggel jegyezted meg: ez bizony „nem csekély csoda.” Közben azért „Ezt a félszeg, mogorva mindentudást” szívesen elcserélted volna „Valami derűsebb örületért.” Édesanyádra emlékezve abban reménykedtél, nyugodtabb világból tűnsz el, mint ahova ő megszült.

Miközben azért már lassan sokkal inkább az odaát, semmint az ittlét foglalkoztatott – az odaát, ahol „Valaki keres valakit, / Valaki elvesztett valamit, / Valaki valakit.” Észrevetted, a tükörből „inkább egy jól sikerült halotti maszk”, sem „mint egy élő ember arca” néz vissza rád. „Légy alázatos” – így figyelmeztetted magadat. – „Ne hidd, hogy Istenként kívül állsz / Téren, időn és emlékezeten.” Istenhez készülődve beláttad: „Nem Neked, nekem kell az ima, / ma és időtlen idők óta.” Ennek ellenére gondolom, te is, mint mindannyian, abban reménykedtél, hogy az ima, amelyre senki másnak, csakis önmagunknak van szükségünk, mégiscsak meghallgattatik valahol.

„Semmi kifogásom az ellen, hogy elfelejtsenek” – írtad, de ebben a könnyedségben ott lappang a remény, hogy az irodalom emlékezete talán mégiscsak megőriz valamit abból, amit, ha nem is a világi hiúság oltárán áldozva, de önmagadnak és Istennek szánva papírra vetettél.